MALMÖ HISTORIA 1500 - 1525

Malmö Historia 1500 - 1525

1500 7/6 gjordes ett byte mellan danska kronan och Malmö. Kronan erhöll en stadens gård ("tullbodgård") med ett grundmurat torn vid stranden intill Färjeporten och därtill 300 rhenska gyllen. Staden fick av kronan en vattenmölla kallad "Seye melle" med tillhörande åker, äng, fiskevatten och damm, allt liggande norr om Bulltofta i Burlövs socken. Rikshovmästaren och riddaren Pouel Laxmand hade medverkat till bytet och erhöll i gåva en stenbod i staden.

1503 börjar den välbevarade serien "stadsböcker" (rådstueprotokoll), som utgör en viktig historisk kunskapskälla. De tre äldsta böckerna, omfattande åren **1503-1559** har blivit lättillgängliga, sedan de utgivits i tryck (1965 och 1972)

1503 27/12 utfärdade bödkarna i Malmö lagsartiklar för sina bödkaresvenner. Dokumentets vänstermarginal är dekorerad med en papegojbild och ett knippe tunnor på en blomstjälk.

1505 24/6 åtföljdes kung Hans till freds- och unionsmötet i Kalmar av en truppstyrka, till vilken Malmö bidragit med 76 man, Köpenhamn med 90, Naestved och Århus med vardera 60 man men övriga städer med betydligt färre.

1506 18/3 påbjöd kungen, eftersom tvist och träta uppstått, att borgarna i Malmö, Lund och Vä ej fick besöka och bruka varandras torg. De två sistnämnda städernas borgare fick inte köpslå i Malmö med utländska köpmän utom under rätt höstmarknad.

MALMÖGARDET I 1500 TALS UNIFORMER

Malmö Historia 1500 - 1525

1506 skulle fredsunderhandlingar hållas i Malmö. Lejdebrev utfärdades för de svenska sändebuden men dessa föredrog att stanna i Lund. Tre veckors förhandlingar gav inget resultat. De danska förhandlarna i Malmö förklarade den 5 mars, att svenskarnas fullmakter varit otillräckliga.

1508 27/1 mottog danska riksrådet, då församlat i Malmö, ett brev från svenska riksrådet med förslag om fredsmöte. Kung Hans utfärdade samma dag lejdebrev från Myntergården. I april ingicks i Köpenhamn ett kortare stillestånd. Ett nytt möte skulle hållas i Malmö vid mikaelitid samma år. Lejdebrev utfärdades.

1508 mikaelitid befann sig kungen och danska riksrådet i Malmö, där en herredag hölls. Man fick vänta förgäves påsvenskarnas sändebud. Först året efter i augusti slöts fred med Sverige i Köpenhamn

1510 7/6 befallde kung Hans borgarna i Malmö, att när de tillsäges av riksråden i Skåne, bistå dem "till häst och fot", med yttersta makt att avvärja landets skada och fördärv. Hansestäderna hade förklarat Danmark krig.

1510 8/7 kom borgmästare och råd i Malmö överens med Roskilde domkapitel, att de strandbodar och den 18 famnar långa strandmur som kapitlet i lång tid haft "i värjo" skulle överantvardas till staden och kapitlet vara fritt till evig tid från alla stadsskatter och kostnader på murar, plankverk och vallgravar.

1510 20/8 donerades flera gårdar till Heligandshuset i Malmö till hjälp och tröst åt de fattiga som sökte sig dit och till lindring av skärseldens pina för donatorerna samt till mässa att sjungas i kapellet söder om koret i deras kyrka på måndagar.

Malmö Historia 1500 - 1525

1510 25/10 befallde kung Hans att Malmö skulle låna honom tre goda "rooskuder" med tackel, tåg och annat redskap och oförtövat sända dem till Köpenhamn och där överlämna dem till Sören Norby. På varje skuta skulle vara tre goda båtsmän, som kunde följa båtarna tillbaka. Sverige hade brutit freden och allierat sig med lybeckarna.

1512 23/4 är de tre traktater daterade som blev resultatet av fredsmötet i Malmö mellan Danmark, Sverige och de vendiska städerna med Lybeck i spetsen. Kung Hans, sonen Christian och nästan hela danska riksrådet hade deltagit i mötet. Dit hade också kommit sändebud från kung Jakob IV av Skottland (kung Hans systerson) och från kung Ludvig XII av Frankrike. Den franske legaten doktor Pierre Cordier författade en berättelse på latin om resan och mötet.

1512 20/8 utfärdade påven Julius II ett stadfästelse- och frihetsbrev förhospitalet av heligandsorden i Malmö. Christian I säges ha låtit anlägga hospitalet för fattiga och ömkansvärda människor.

1513 1/8 gav den nytillträdde kungen Christian II myntmästare Dines Blicher i Malmö utförliga instruktioner om myntslagningen. Han skulle slå "skillingar" och "hvide" av silver och även guldmynt, hela och halva gyllen1516 4/3 besökte Christian II Malmö och förlänade borgarna privilegier rörande bl.a. handel på landsbygden.

1517-1520 omspänner de äldsta bevarade stadsräkenskaperna för Malmö, benämnda efter den rådman Lyder van Freden som då var stadens "kämnär" (kamrerare). Utgiftsposterna omvittnar stadens kostnader för försvarsverken och dess betungande andel i Christian II:s krigsansträngningar för att erövra Sverige.

Malmö Historia 1500 - 1525

1517 i november for en borgmästare i Malmö över till Köpenhamn för att söka uppnå en minskning av den mängd öl (150 läster å 12 tunnor) som staden ålagts att brygga för kronans räkning och för att bönfalla om en reducering av de 1 000 ryttare som då var förlagda i staden.
1518 26/3 stadfäste Christian stadens tidigare erhållna privilegier och tillfogade nya förmåner. Kämnärsräkenskaperna avslöjar, att Malmö fick betala kungens kansler 60 mark och att stadens "Hans byskriver" själv skrev ut privilegiebrevet och lämnade pergament därtill för 5 1/2 mark.
1518 28/4 begärde Christian i brev till borgmästare och råd i Malmö, att de skulle ha tålamod med de där förlagda knektarna och ge dem bärgning med mat och öl ytterligare en tid, tills de kunde lämnastaden. Christian förberedde ett nytt angrepp på Sverige.

1518 i maj visar utgiftsposter i kämnärsräkenskaperna borgarnas ängslan för de inkvarterade soldaterna som inte fått sin sold. Ljus brändes på rådhuset om natten och en borgare skickades i en båt med fyra roddare över till Köpenhamn för att efterhöra, "om man skulle stå emot ryttarna". Några "skyttar" (artillerister) sändes över till Malmö. Bud utgick till bönderna i Bara, Oxie och Skytts härader att skyndsamt draga till Malmö, staden till hjälp och tröst, om behov gjordes. En uppgörelse kom till stånd. Bönderna fick före hemresan nio tunnor öl att vederkvicka sig med.
1518 i juni reste en av Christian II:s ämbetsmän omkring i Skåne och samlade in silver i alla köpstäderna. Av silvret slogs förmodligen mynt till knektarnas avlöning. Kungen hade med sitt krigsfolk börjat en belägring av Stockholm

Malmö Historia 1500 - 1525

1518 12/10 erhöll kungens nye myntmästare Jörgen Kock i Malmö kvittens på 30 780 mark, som han låtit överantvarda "fore Stockholm" att löna ryttare med, 39 000 mark, som kungen själv mottagit, samt 18 100 mark, som levererats till skrivaren på skeppet "Hamborger Kravet". Pengarna hade slagits av det silver som levererats till Jörgen Kock på räkenskap sedan påsken.

1518 20/10 befallde Christian borgerskapet i Malmö att på grund av ofreden med svenskarna mottaga 100 knektar och under vintern skaffa dem härbärge, mat och öl. Skanör och Falsterbo skulle bistå Malmö.

1518 17/11 meddelade Christian, att han befallt sin hövitsman över ryttarna i Malmö tillse, att inget övervåld drabbade borgarna. De skulle underhålla 140 man och, om det fanns flera, skulle hövitsmannen förlägga dem annorstädes.

1519 fortsatte Christian sina förbe redelser för krigståg mot Sverige. Enligt en skuldsedel (7/9) hade borgarna i Malmö lånat kungen 1 700 lod silver. Flera borgare lånade också ut pengar. Den tidigare borg mästaren i Malmö Hans Mikkelsen, nu kungens rådgivare, hade för sträckt med nära 4 400 mark. Att det arbetades febrilt på myntverkstaden, framgår av mängden kvittenser myntmästare Jörgen Kock erhöll för sina myntleveranser, som även kunde bestå av "klippinger" (mynt slagna med skillingstämpel på tillklippta silverstycken).

1519 byggde borgmästare Jacob Nickelsen det östra av de två trappgavelshusen, nuvarande Adelgatan 4, och kanske har också det andra huset, på hörnet vid Kansligatan, uppförts vid denna tid

Malmö Historia 1500 - 1525

1520 18/4 förordnade Christian II att Heligandsklostret i Malmö till evig tid skulle erhålla Oxie sockenkyrkas intäkter till fattiga och sjuka människors hjälp mot att klostret höll två själamässor för kungens förfäder, särskilt Christian I, klostrets stiftare, samt fullgjorde en sockenprästs plikter i Oxie.
1520 23/11 kungjorde rotemästarna och 24 andra representanter för borgerskapet i Malmö efter möte på rådhuset med borgmästare och rådmän samt konungens fogde en rad bestämmelser för köpenskapen i staden.
Borgarrepresentanternas och rotemästarnas (utom en) sigill vidhänger dokumentet, som skulle kunna sägas vara det äldsta bevarade "stadsfullmäktigebeslutet".

Stockholm erövrades av danskarna

1521 16/4 (omkring sju månader efter att Stockholm erövrats av danskarna) skrev magistraten där till borgmästarna i Malmö. Man tackade för deras brev, som de erhållit med myntmästare Jörgen Kock, och avhandlade vidare om det nordiska handelssällskap som planerades av ledande köpmän i Malmö, Köpenhamn och Stockholm. Det skulle bli en motvikt mot hanseförbundet.

1521 22/6 mottog Jörgen Kock på Stockholms slott stora mängder silver, som bl.a. tillhört stadens borgerskap och Sten Stures änka Kristina Gyllenstierna.
1522 6/1 utfärdade Christian II sin stora "skickelse oc ordinantz" till köpstäderna. Denna köpstadslag fick begränsad betydelse, eftersom Christian följande år lämnade Danmark

Malmö recess 1524

Malmö recess kallas överenskommelsen mellan Sverige och Danmark 1 september 1524 i Malmö. Under medling av Hansans ombud blev överenskommelsen det formella slutet av Gustav Vasas befrielsekrig mot Danmark-Norge. Det bestämdes:

att hansestäderna på ett möte i Lübeck vid midsommaren 1525 som skiljedomare skulle döma alla de frågor om vilka de båda kungarna tvistade
att Sverige genast skulle återlämna Blekinge till Danmark, men behålla Bohuslän tills skiljedomen fallit
att Gotland tills skiljedom fallit skulle tillhöra den som 1 september 1524 innehade Visby
att alla ersättningsfrågor mellan de båda länderna skulle avgöras i detta möte
att alla fångar på båda sidor genast skulle friges
att alla fientligheter genast skulle ställas in
att båda parter skulle hålla fred, vänskap, enighet och uppträda som goda grannar
Den som bröt denna förlikning, skulle plikta 100 000 gyllen, varav hälften skulle tillfalla motparten och hälften skiljedomarna.

1532 hade en överenskommelse om Gotland fortfarande inte uppnåtts, så Bohuslän återlämnades till Danmark-Norge i utbyte mot 1 200 gyllen.

Malmö Historia 1500 - 1525

1522 20/5 är en förteckning daterad som redovisar penninglån, som kronan upptagit av enskilda person ner till avlönande av legoknektar. Flera borgare i Malmö lämnade bidrag. Jörgen Kock står antecknad för 3 000 mark.

1522 21/7 kom borgmästare och råd överens med representanter för Lunds domkapitel, domkyrkan och flera kloster och kyrkor, som ägde hus och tomter i Malmö, att dessa institutioner för all framtid skulle vara befriade från skyldighet att deltaga i bekostandet av befästningsverken mot att de erlade ett belopp på 1 100 lybska mark i danska pengar. De som bodde i gårdarna skulle göra som andra borgare

1523 27/3 begärde borgmästare och råd i Malmö kunglig stadsfästelse på sitt enhälliga val av myntmästare Jörgen Kock till borgmästare.

1523 13/4 avseglade kung Christian från Köpenhamn för att skaffa undsättning mot sina upproriska undersåtar. Med sig tog han sin familj, sina trognaste rådgivare, bl.a. den tidigare borgmästaren i Malmö Hans Mikkelsen, samt det mesta av Jörgen Kocks senaste myntleverans (nära 42 000 mark). Köpenhamn och Malmö tillförsäkrade honom sin trohet

1523 i september började den skånska adeln, som ett par månader tidigare hyllat kung Frederik I, med sitt krigsfolk belägra Malmö. Borgarna och i staden förlagda lands knektar gjorde utfall och tillfogade fienden förluster. Vid ett senare tillfälle överraskade de motståndarna i deras läger i Skabersjö. Adelsfolket hade blivit varnade och hann fly, men lägret och gården brändes.

Text wikipedia/bildspel Anders Dernback

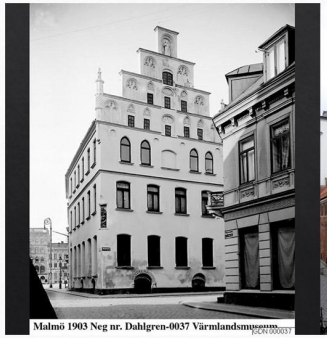

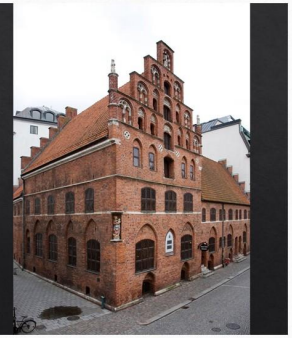

Jörgen Kock

Jörgen Kock, född 1487 i Westfalen, död 1556, var en framgångsrik borgmästare och myntmästare i Malmö. Under Kocks ledning kom Malmö att uppleva en storhetstid. Jörgen kom troligtvis från Westfahlen i Tyskland eftersom samtida krönikörer kallar honom för "vestphalus". Första gången han omtalas i Danmark är i Malmö 1517. Året därpå blir han kung Kristian II:s myntmästare på Malmöhus då han efterträdde den förre myntmästaren Dines Blicher. Han var gift med Citze Kortsdatter som tidigare varit gift med den rike köpmannen Walter Kniphof i Köpenhamn. Han blev därigenom styvfar till Claus Kniphof.

Jörgen Kock blev Myntmästare

Jörgen Kock blev ”Myntmästare” till Kung Kristian II (Tyrann)

Kristian II (danska: Christian 2.), i Sverige även känd som Kristian Tyrann, född 1 juli 1481 på Nyborgs slott, Danmark, död 25 januari 1559 på Kalundborgs slott, Danmark, var kung av Danmark och Norge 1513–1523 samt kung av Sverige 1520–1521. Han var son till kung Hans, och sonson till Kristian I. Kristian gifte sig den 12 augusti 1515 med Elisabet av Österrike. De fick sex barn men inget av dem efterträdde honom som kung. Kristian avsattes som dansk kung år 1523 och avsade sig år 1546 alla anspråk på tronen.

Malmö Historia 1500 - 1525

1523 2/10 rapporterade borgmästare och råd till den landsflyktige Christian, att det skånska ridderskapets trupper fortfarande belägrade Malmö och att dessa nu fått hjälp av svenska knektar, som låg förlagda i Lund. Malmö hade svårigheter med livsmedelsförsörjningen och begärde undsättning.

1523 26/11 ingicks en överenskommelse i Roskilde om vapenvila till nästkommande nyårsdag. Om Christian II ej kom till undsättning före annandag jul, skulle Köpenhamn och Malmö överlämnas till de danska riksråden. Ingen undsättning kom och 23/12 beseglades kapitulationsakterna i Roskilde. Från Malmö hade borgmästare Jörgen Kock och två rådmän deltagit Rikets råd tillförsäkrade borgarna i Malmö, att de skulle få behålla alla gamla privilegier, sina befästningar och allt det artilleri de själva bekostat

1524 1/2 hyllade borgerskapet i Malmö Frederik I som sin konung. Såsom utfärdare av brevet står borgmästarna Jep Nielsen och Jörgen Kock, tio rådmän, tio rotemästare, en representant för S:t Knuts gillet och två åldermän för vart och ett av tolv lag och ämbeten samt sist fyra borgare. Samtliga personers namn är uppräknade.

1524 25/2 bemyndigades Jörgen Kock att återupptaga myntningen i Malmö och utförliga instruktioner om olika myntslag utfärdades Myntverkstad skulle inrättas även i Ribe.

1524 22/6 bekräftade Frederik I förlikningen, som ingåtts i Roskilde, mellan rikets råd och Malmö stads deputerade föregående år 23/12

Malmö Historia 1500 - 1525

Jörgen Kocks hus

Jörgen Kocks hus är det mest imponerande byggnadskomplexet från Malmös äldre historia. De ståtliga tegelmurarna symboliserar inte enbart 1500-talets Malmöhistoria utan också en stor portion dansk rikshistoria.

Anders Dernback bildspel/text Wikipedia

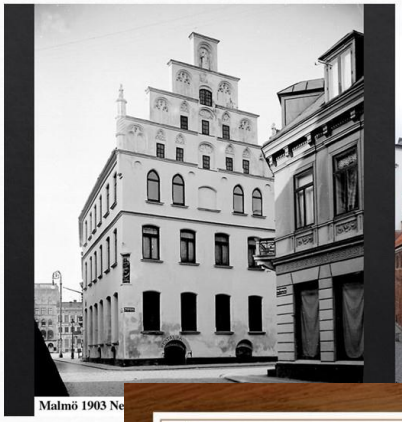

Malmö 1903 Ne

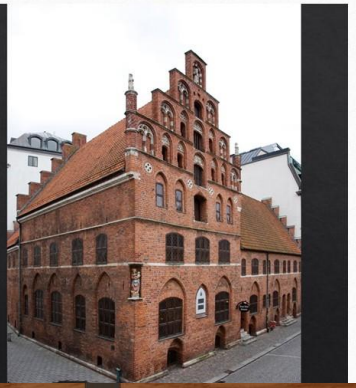

Text wikipedia/bildspel Anders Dernback

Jörgen Kock

Westfalen sköld

https://sv.wikipedia.org/wiki/Fil:Kockska_huset_2,_Malm%C3%B6.jpg

Jörgen Kocks Hus

Jörgen Kocks hus är det mest imponerande byggna
Malmös äldre historia. De ståtliga tegelmurarna sy
1500-talets Malmöhistoria utan också en stor porti

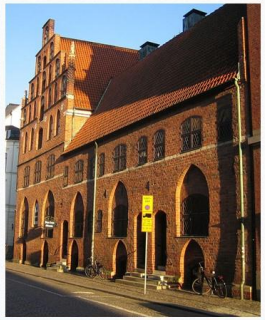

Bottenvåningen i den ursprungliga Jörgen Kocks gård.

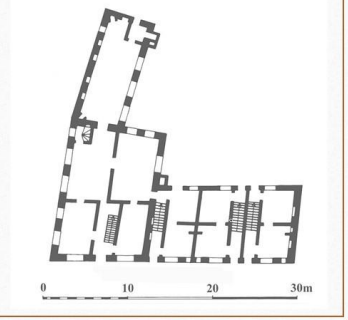

Malmö Historia 1500 - 1525

Känd gäst Gustav Vasa

I augusti kom Gustav Vasa till Malmö för att under en vecka fredsförhandla med danskar och tyskar. Kungen bodde då hemma hos Jörgen. Han uppskattade sin värd så mycket att Jörgen, när Gustav Vasas förstfödde son Erik skulle döpas, var en av faddrarna. Den 15 augusti 1526 adlades Jörgen Kock av danske kungen.

Malmö Historia 1500 - 1525

1524 23/8 kom kung Frederik med sina riksråd till Malmö efter en svår seglats över Öresund. De skulle hålla det avtalade mötet med den svenske kungen Gustav I och med ombud från Lybeck. Efter "tacksägelse" i kyrkan red kungen till Myntergården. På aftonen nästa dag anlände den svenske kungen med sitt följe på 100 "hästar" till stadens port, där han möttes av danska adeln med ärkebiskopen i spetsen. Kung Gustav inkvarterades i "myntmästarens hus" (Jörgen Kocks hus). I huset mittemot (Dringenbergska gården) logerade lybeckarna. De följande dagarna hölls överläggningar i Heligandsklostret, som låg strax intill Jörgen Kocks hus. På söndagen 28/8 var Gustav den danske monarkens gäst på Myntergården.

100 hästar i Gustavs följe

1524 1/9 var de viktigare frågorna avgjorda och "Malmö recess" beseglades i ett gemak i det dåvarande rådhuset, som låg strax norr om S:t Petri kyrkas torn. Dokumentet framvisades och upplästes för folkskaran utanför. Några mindre frågor avhandlade de två kungarna under möten i Gråbrödraklostret (låg i södra delen av nuvarande Kungsparken) och där tog de också avsked av varandra 5 september.
1525 är det årtal som inhuggits i kritsten i en av norra gavelmurens nischer på Jörgen Kocks hus. Jörgen Kock hade 1522 köpt fastigheten av Sore kloster och måste redan augusti 1524 ha hunnit så långt med byggandet, att han kunde härbärgera kung Gustav I.

Gustav Vasa drog kniv och hotade en delegat

Gustav Vasa han fick bo i Jörgen Kocks hus 1524

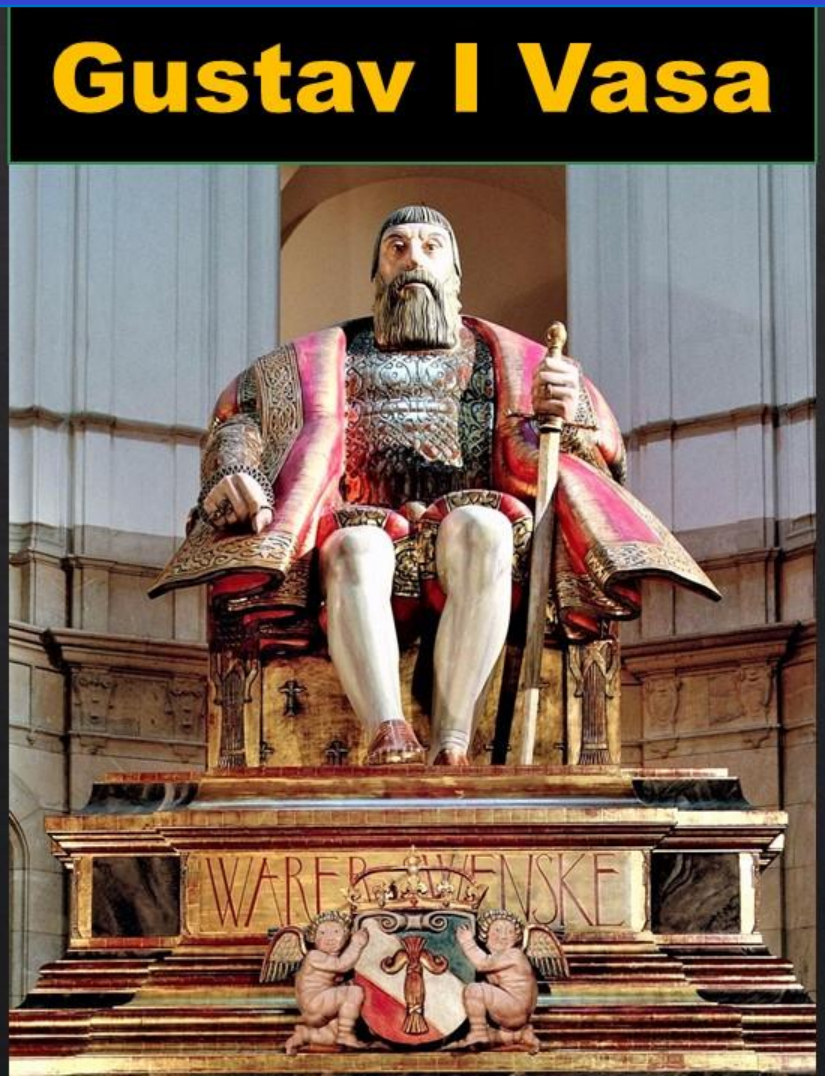

Malmö Historia 1500 - 1525

1525 i april nödgades Danmarks marsk Tyge Krabbe med skånska adelsuppbådet och en fänika på 200 landsknektar ta sin tillflykt till Malmö undan Christian II:s amiral Sören Norbys knektar och allmogeskaror, som väpnat sig för att kämpa för Christians återkomst. Frederiks härförare **Johan Rantzau** kom 20/4 över från Köpenhamn med förstärkningstrupper. Efter en vecka i Malmö drog han ut mot de upproriska, som besegrades i ett slag söder om Lund. Fångar och sårade fördes till Malmö. Förlikning ingicks med Sören Norby.

1525 7/8 förordnade Frederik, att Malmö stad fick behålla och avräkna sin årliga skatt i den summa på 2 500 mark som kungen lånat till knektarnas avlönande.

Sårade fördes till Malmö

1525 27/8 hörsammade Frederik klagomål från borgmästare och råd i Malmö och befallde alla ägare av öde jordar och tomter att bebygga dessa inom tre år, annars skulle de öde fastigheterna säljas till andra stadens invånare och summan delas mellan kronan och staden.

Johan Rantzau